

Ірина Круп'як
аспірант кафедри міжнародних фінансів
Тернопільський національний економічний університет

Формування системи механізмів санації депресивних територій

Кардинальна трансформація сучасних економічних процесів в державі, посилення асиметрії соціально - економічного розвитку її регіонів обумовлюють необхідність формування системи механізмів санації депресивних територій, здатної гармонізувати інтереси держави з інтересами, цілями та завданнями сталого розвитку відповідних депресивних регіонів. Саме тому, вивчення механізмів формування територіальних депресій та шляхів оздоровлення відповідних територій є досить важливим науковим завданням.

Проблемам депресивності територій та пошуку шляхів їх санації присвячені праці багатьох науковців, зокрема, І.М.Вахович, , З.В.Герасимчук, М.І.Долішнього, Л.М.Зайцевої, Ф.Д.Заставного, І.М.Камінської, М.І.Карліна, Я.В.Шевчука, С.І.Юрія, однак недостатньо уваги приділено питанням формування системи механізмів санації депресивних територій в контексті соціально-економічного розвитку держави.

Поглиблення диспропорцій регіонального розвитку та поява депресивних територій є наслідком існування відмінностей у можливостях пристосування регіонів з різною структурою економіки до ринкових умов та різним ступенем репрезентативності щодо конкурентних переваг у розвитку. В свою чергу, депресивні території створюють умови, які не дають можливості реалізації конституційних прав, свобод, гарантій, оскільки з часом точки депресії стають центрами політичних, соціально-економічних, екологічних конфліктів.

Для подолання депресивності регіонів на їх територіях доцільно: створити сприятливі умови для притоку інвестицій, розширення малих форм бізнесу, що приведе до створення нових робочих місць; розглянути можливості надання пільгових кредитів із централізованих джерел або компенсації частки процентної ставки за кредитами комерційних банків при реалізації ефективних проектів і

програм; активізувати роботу товарного і фондового ринків; проводити страхування фінансових ризиків при здійсненні інвестиційних проектів тощо.

Виходячи із вищесказаного, необхідно на державному і регіональному рівнях розробити комплекс антидепресивних заходів для оздоровлення території та вирішення проблем депресивності того чи іншого регіону. Таким чином, слід реалізувати системні механізми санації, які спроможні одночасно впливати на ситуацію у сфері економіки, політики, соціальних відносин, природокористування тощо і передбачають застосування економіко-правових, соціально-організаційних, демографічних та інших регуляторів територіальної ситуації.

За допомогою санації робиться спроба ліквідувати основну причину депресивного стану - відсутність стимулів нормального процесу відтворення. Для цього можуть бути використані особливі правові режими господарювання:

- встановлення податкових пільг або канікул;
- підтримка певних форм господарювання (наприклад, фермерських господарств).

На думку М.І. Карліна послідовність і мета санації для кожного депресивного регіону має бути індивідуальна, внаслідок чого необхідно розробляти спеціальні програми. Визначальним елементом у виборі варіантів санації депресивних територій є кінцева мета, зокрема:

- тимчасова консервація депресивного стану;
- реструктуризація (трансформація економічного потенціалу, соціальне розвантаження території, ліквідація причин екологічних катастроф);
- тотальна санація, тобто повне виведення із зони депресії промислових об'єктів, переселення із неї жителів. Така санація проводиться тільки у надзвичайних ситуація[4].

Основними шляхами санації депресивних територій є:

- державна підтримка галузей і територій за рахунок коштів місцевих бюджетів та різних програм;
- заходи щодо банкрутства підприємств;
- регулювання земельних відносин;

- впорядкування відносин власності;
- регулювання міграцій;
- ефективне формування і використання коштів місцевих бюджетів.

На нашу думку, система механізмів санації депресивних територій буде ефективною тільки за умови дотримання таких принципів:

- цільова орієнтація, тобто у кожному механізмі повинно бути враховано реалії конкретної ситуації і визначено кінцеві результати санації депресивних територій;
- системність дій, тобто механізми проведення санації слід застосовувати так, щоб вони проявлялись у всіх аспектах санації одночасно;
- багаторівнева підтримка (механізми проведення санацій повинні відповідати загальнодержавній регіональній політиці);
- концентрація ресурсів, тобто у механізмах санації необхідно передбачати акумулювання і можливий перерозподіл ресурсів, які надходять різними каналами;
- випередженість дії (необхідно завчасно створювати організаційно-правові та інші запобіжні заходи, які б стримували перехід депресивних ситуацій у катастрофи);
- реальність, тобто всі визначені заходи повинні бути визначені програмою, виходячи із реальної ситуації;
- контрольованість (усі дії потрібно проводити у визначеному режимі, що дозволить зіставити отримані результати з поставленою метою);
- гласність, тобто мета, етапи і результати проведення санації повинні бути обговорені, всі питання розглянуті в ході дискусії відповідним органом управління.

Таким чином, перспективи виходу регіонів із депресії залежать від зміни макроекономічної ситуації і соціально-економічної політики, яку впроваджують на національному і регіональному рівнях. Більшість проблем повинні вирішуватися на рівні регіону і підприємства шляхом диверсифікації, конверсії, модернізації, реорганізації, реструктуризації, стимулювання розвитку малого бізнесу, покращення місцевого клімату, пошуку нових ринків збуту.

Література

- 1. Закон України „Про стимулювання розвитку регіоні ” від 8 вересня 2005 р. №2850-І*
- 2. Методологічні підходи до визначення проблемних територій та напрями регулювання їх подальшого розвитку / За наук. та заг. ред. Л.М. Зайцевої: Монографія Д.: ДРІДУ НАДУ при Президентові України, 2003. – 144 с.*
- 3. Проблеми депресивності в Україні (соціально-економічної, екологічної, демографічної): Моногр. /Ф. Заставний; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка.-Л., 2006.-348с*
- 4. Проблеми і шляхи розвитку депресивного регіону (на прикладі областей Поліського економічного району): Монографія /[М.І.Карлін, Л.М.Горбач, Н.В.Вишневська та ін.];Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки Луцьк: Вежа, 2006.- 430с.*
- 5.Шевчук Я.М. Механізми санації депресивних територіальних суспільних систем в контексті формування регіональної політики: Наукове видання /НАН України Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2004. – 63с.*